

حمایت از فناوری داخلی باید تقویت شود

معاون علوم تربیتی و مهارتی دانشگاه آزاد در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

نظارت بر مأموریت‌گرایی اولویت آموزش عالی دولت چهاردهم باشد

- جریان آموزش دانشگاهی زیر چتر توسعه مهارت‌های فناوری باشد
- «شاگردپروری» در ارتقای اعضای هیات علمی موثر باشد
- به جای حذف رشته‌ها و نیازها، به دنبال تولید و تغییر ذائقه باشیم
- آموزش عالی باید به سمت پاسخگویی حرکت کند

پژوهشگران بر انتشار مقالات و ثبت اختراعات داخلی تمرکز کردند

نقشه جامع علمی با آیین‌نامه ارتقا به هم ریخت

پژوهشگران بر انتشار مقالات و ثبت اختراعات داخلی تمرکز کردند

نقشه جامع علمی با آیین‌نامه ارتقا به هم ریخت

زهرا رضایی
خبرنگار گروه دانشگاه

یکی از معضلات دانش‌دانه در دانشگاه‌های کشور را باید هدر رفتن انرژی پژوهشی اساتید و دانشجویان دانست. انرژی‌ای که هر چند طی سال‌های اخیر تلاش شده تا با تدوین برخی مقررات بالادستی مانند آیین‌نامه ارتقا، بستر را برای نقش آفرینی دانشگاه‌ها در حل چالش‌های کشور فراهم کند، اما سوال اصلی مطرح شده در اینجا آن است که آخرین بازنگری صورت گرفته در آیین‌نامه که مربوط به سال ۱۳۹۷ بوده تا چه میزان توانسته دست اعضای هیات علمی را برای انجام پژوهش‌های مسأله‌محور و کاربردی باز کند؟ اتفاقی که در صورت تحقق کامل حتما می‌تواند دست مراکز آکادمیک کشور را برای ارتقای مؤثرتر در عرصه‌های گوناگون به ویژه عرصه اقتصادی از طریق تولیدات دانش بنیان و محصولات فناوریانه داشته باشد. با این حال با استناد به گزارش «ارزیابی اثر ماده پژوهش و فناوری آیین‌نامه ارتقای اعضای هیات علمی بر میزان تحقق شاخص‌های نقشه جامع علمی کشور» که از سوی مرکز پژوهش‌های مجلس منتشر شده، به نظر می‌رسد هنوز راه زیادی تا تحقق این مسأله وجود دارد. از این رو می‌تواند متولیان که امروز در حال بازنگری دوباره آیین‌نامه هستند، به این مهم توجه کنند تا در نسخه جدید راه ماینبری برای افزایش این ارتقای وجود داشته باشد.

■ بین رتبه علمی ایران در دنیا و ارتباط صنعت و دانشگاه در کشور ناترازی وجود دارد

واقعیت آن است که آماری مرتبط با عملکرد دانشگاه‌ها در سال‌های گذشته نشان می‌دهد بین انجام پژوهش‌های نیازمحور، تقاضامحور یا حل مسأله جامعه و حفظ و ارتقای جایگاه و اعتبار علمی کشور در عرصه بین‌المللی، ناترازی وجود دارد. رسیدن به رتبه ۱۶ دنیا در تولید مستندات علمی در مقایسه با رتبه ۱۱۱ ارتباط صنعت و دانشگاه در شاخص جهانی نوآوری و کاهش درآمد اعضای هیات علمی از محل قرارداد‌های پژوهشی، با صنعت، از جمله نشانه‌های وجود ناترازی در این زمینه است. برای این امر دلایل متعددی وجود دارد که از آن جمله می‌توان به ناکارآمدی در نظام تامین مالی آموزش عالی، اشکال در نگاشت نهادی نظام ملی نوآوری کشور و عدم توسعه اقتصادی و سهم پایین اقتصاد دانش بنیان از درآمد‌های کشور اشاره کرد.

■ تنها ۲ درصد از سهم هزینه‌های تحقیقات از تولید ناخالص داخلی تامین می‌شود

بررسی شاخص‌های سند نقشه جامع علمی کشور حاکی از آن است که کشور با انتشار ۸۸۶ مقاله به ازای هر یک میلیون نفر جمعیت و متوسط ۱۵،۶۹۰ رایج به هر مقاله از نظر شاخص‌های علم‌سنجی در انتشارات مقالات علمی، اهداف انتخابی را محقق کرده است. نکته دیگر اینکه کشور در شاخص‌های نوآوری موفق به تحقق ۱۰۸ درصدی در ثبت اختراع و اکتشاف ملی شده؛ در حالی که در زمینه ثبت اختراع و اکتشاف بین‌المللی ۱۵ درصد هدف انتخابی نقشه محقق شده

است. از نظر شاخص‌های سرمایه‌گذاری و تامین مالی نیز کشور به ترتیب موفق به تحقق ۲۰ و ۴۰ درصدی سهم هزینه‌های تحقیقات از تولید ناخالص داخلی و سهم بخش غیردولتی در تامین هزینه‌های تحقیقات شده است.

■ میزان ثبت اختراعات ۵ برابر بیشتر از پیش بینی‌ها در نقشه جامع علمی کشور شد

هر چند وضعیت کشور از لحاظ تامین هزینه‌های مرتبط با تحقیقات قابل قبول نیست، اما از نظر شاخص‌های منابع انسانی نظیر جمعیت اعضای هیات علمی تحقق ۴۲،۵ درصدی، نرخ سالیانه دانش‌آموختگان دانشگاهی تحقق ۵۱،۹ درصدی، نسبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی تحقق ۸۰ درصدی و در نسبت دانشجویان دکتری تحقق ۱۲۵ درصدی رقم خورده که نشان می‌دهد کشور در این زمینه‌ها توانسته تا حد قابل توجهی عملکرد خوبی را داشته باشد. نکته قابل توجه اینکه براساس نسبت‌های جمعیتی، ۳۰ درصد از پیش‌بینی‌های موجود در نقشه جامع علمی کشور، مقالات علمی-پژوهشی منتشر شده و ۵۰ درصد از پیش‌بینی‌های این نقشه، اختراعات داخلی توسط پژوهشگران و نوآوران کشور منتشر و ثبت شده است. مازاد چند برابری در تولید مقالات علمی و ثبت اختراعات ملی حاکی از آن است که توان پژوهشگران و نوآوران ایران بر انتشار مقالات علمی-پژوهشی و ثبت اختراعات داخلی متمرکز شده است؛ هر چند در برخی بخش‌ها سند نقشه جامع علمی کشور آن طور که انتظار می‌رفت، به خوبی محقق نشده اما در برخی دیگر تحقق فراتر از ۵۰ درصد رفته که این مهم را می‌توان از جمله دلایل تحقق نامتوازن دیگر شاخص‌های سند نقشه جامع علمی کشور برشمرد. ناترازی در تولید علم و شاخص سند نقشه جامع علمی کشور می‌تواند دلایل متعددی از جمله ناکارآمدی در نظام تامین مالی آموزش عالی، اشکال در نگاشت نهادی نظام ملی نوآوری کشور، عدم توسعه اقتصادی و سهم پایین اقتصاد دانش بنیان از درآمد‌های کشور داشته باشد، اما در گزارش مرکز پژوهش‌ها، از منظر نظام انگیزشی پژوهش‌های دانشگاهی در آموزش عالی به این مسأله به تفصیل پرداخته شده است. برای بررسی این مسأله به تعداد مقالات علمی پرداخته شده است. براساس اطلاعات درگاه سامیگو اسناد علمی منتشر شده در پایگاه اسنادی اسکوپوس، توسط ایران از ۲۵۵۸ مقاله و سند علمی در سال ۱۳۷۵، به ۷۸۱۸۴ مقاله در سال ۱۴۰۰ رسیده است. در آیین‌نامه ارتقای مصوب سال ۱۳۸۰، ارتقای مرتبه علمی اساتید دانشگاه منوط به شرط الزامی انتشار مقالات علمی-پژوهشی شده بود. افزایش شفافیت فرآیندهای ارتقای مرتبه از طریق شاخص‌گذاری انواع فعالیت‌های آموزشی و شاخص‌گذاری انواع بورن‌ده‌های پژوهشی، تغییر نسل دانشگاه‌های کشور و گذار از نسل دانشگاه‌های آموزش محور به دانشگاه‌های پژوهش محور، ارتقای رتبه کشور در تولید علم و رسیدن به رتبه ۱۵ دنیا، بهبود هم اعضای هیات علمی کشور از طریق ساماندهی اعضای هیات علمی با مرتبه مربی، از جمله نقاط قوت آیین‌نامه ارتقای مرتبه هیات علمی و اصلاحیه‌های بعدی آن در سال‌های ۱۳۷۸، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۴ است.

■ چالش‌های آیین‌نامه ارتقا چیست؟

طبیعتاً آیین‌نامه ارتقا یکی از مولفه‌های مهم در تحقق اهداف نقشه جامع علمی کشور به شمار می‌رود. در این میان کم‌توجهی به پژوهش‌های نیازمحور، تقاضامحور و حل مسأله‌محور، منطقی‌ای، عدم توجه به تفاوت‌های مختلف آموزش عالی، کم‌توجهی به شأن اجتماعی فعالیت‌های اعضای هیات علمی، کم‌توجهی به نظامات، مجامع و شبکه‌های علمی داخلی در ارزیابی‌ها، عدم توجه به ضرورت اثبات و حفظ صلاحیت‌های علمی و حرفه‌ای، کم‌توجهی به فعالیت‌های علمی مشترک و شکل‌گیری خوشه‌های علمی، کم‌توجهی به اثرگذاری اجتماعی فعالیت‌های عضو هیات علمی و تفاوت ذاتی گروه‌های مختلف آموزشی از ایراد‌های آیین‌نامه ارتقا است. البته ملاک قرار دادن انتشار مقاله علمی که طی سال‌های اخیر همیشه یکی از موضوعات برجسته آموزش عالی بوده، تنها به آیین‌نامه ارتقا ختم نمی‌شود، به طوری که در آیین‌نامه آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، آیین‌نامه اداری-استخدامی اعضای هیات علمی و آیین‌نامه پژوهانه و دستورالعمل اجرایی آن، به ترتیب کفایت علمی و دانش‌آموختگی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، وضعیت استخدامی و معیشت اساتید دانشگاه و اعتبارات پژوهشی اساتید به انتشار مقالات علمی-پژوهشی گره زده شده است.

■ ۷ راهکار برای اصلاح بهینه آیین‌نامه ارتقا

با وجود اینکه مقاله شرط اول ارتقا در کشور ما محسوب می‌شود، اما بررسی اسناد برخی از دانشگاه‌های توسعه‌یافته حاکی از وجه تمایز بین احراز شایستگی‌های لازم برای ارتقا و انجام صحیح امور محوله و وظایف آموزشی-تربیتی و پژوهشی مانند حضور در کلاس و کمیته تدریس و پذیرش مسئولیت‌های دانشگاهی است. در چنین شرایطی می‌تواند تا اصلاح نظام انگیزشی پژوهش‌های دانشگاهی و هم‌راستا کردن نظام‌های آموزش عالی کشور در دستور کار قرار گرفته و در این میان به برخی از مولفه‌ها که در ادامه قید شده، توجه شود.

۱- متناسب‌سازی «آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیات علمی» با توانمندی‌های متفاوت اعضای هیات علمی و متناسب‌سازی ارتقای مرتبه با مأموریت‌های زیرنظام‌های مختلف آموزش عالی از طریق معرفی شاخص‌های مسأله‌محور و امکان ارتقا از مسیر پژوهش‌های نیازمحور، تقاضامحور و حل مسأله‌محور، منطقی‌ای، پژوهش‌های نظری و استنادی و دستاوردهای ماندگار و تحول‌آفرین یکی از کارهایی است که باید در بازنگری آیین‌نامه ارتقا ملاک قرار گیرد.

۲- اختصاص وزن بیشتر به پژوهش‌های مسأله‌محور در ارتقای مرتبه اعضای هیات علمی موسسات پژوهشی و هدف‌گذاری ارتقای اعضای هیات علمی موسسات آموزشی-پژوهشی و موسسات وابسته به دستگاه‌های اجرایی در مسیرهای پژوهش نیازمحور، تقاضامحور و حل مسأله‌محور و منطقی‌ای و دستاوردهای ماندگار و تحول‌آفرین.

۳- اختصاص وزن بیشتر به پژوهش‌های مسأله‌محور در ۵ ماده آیین‌نامه ارتقا با تصویب احکام پیشنهادی از

جمله اینکه موسسه‌های دارای هیات ممیزه مستقل مکلفند با توجه به مأموریت‌های خود و با رعایت ضوابط و مقررات مندرج در آیین‌نامه و رعایت حداقل‌های تعیین شده، ضوابط و مقررات خاص موسسه را در خصوص فعالیت‌های فرهنگی، آموزشی-تربیتی، پژوهشی و فناوری این آیین‌نامه به صورت جداگانه برای هر یک از مسیرهای ارتقای تحول‌آفرین، تقاضامحور، نیازمحور و حل مسأله‌محور و منطقی‌ای، نظری و استنادی را با قید تکمیک برای هر یک از گروه‌های آموزشی پس از تایید حداقل دسوم کل اعضای هیات ممیزه اصلاح کرده و با تایید هیات‌های ممیزه مرکزی و وزارتین و ابلاغ آن توسط مقام مسئول در وزارتین به اجرا در آورند.

۴- اصلاح ماده ۵ دستورالعمل طرز تشکیل هیات ممیزه موسسه و وظایف و اختیارات آن به منظور مکلف شدن موسسات آموزش عالی و پژوهشی به انتخاب حداقل ۴۰ درصد اعضای هیات ممیزه موسسه از اعضای هیات علمی برتر در حوزه ارتباط با جامعه و صنعت و با تایید معاونت فناوری و وزارتین علوم و بهداشت.

۵- متناسب‌سازی جداول فرم مربوط به امتیازات توانایی علمی داوطلب عضویت در هیات علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور و آیین‌نامه استخدامی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری با هر یک از مسیرهای ارتقا به منظور امکان جذب و انتقال اعضای هیات علمی.

۶- متناسب‌سازی جداول دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه خدمت موظف و اعطای ترفیع اعضای هیات علمی آموزشی و پژوهشی با هر یک از مسیرهای ارتقا، به منظور معرفی پایه‌های استحقاقی سالیانه عادی، کارآمدی و ممتاز و همچنین پایه‌های تشویقی براساس سطح عملکرد سالیانه اعضای هیات علمی و حمایت از انجام فعالیت‌های پژوهشی کیفی و زمان‌بر.

۷- متناسب‌سازی جداول آیین‌نامه استاد نمونه کشوری و دستورالعمل نحوه انتخاب استادان ممتاز با هر یک از مسیرهای ارتقا، به منظور شناسایی و تجلیل از اعضای هیات علمی سرآمد در مسیرهای مختلف ارتقا.

■ سهم ۵۰ درصدی دانشگاه‌های سطح یک در مقالات

شاید در اینجاست که باید نقش آفرینی را در با در نظر گرفتن ظرفیت‌های هیات علمی و میزان نویسندگانی که در تولید این مقالات مشارکت داشته‌اند، در نظر گرفت. تعداد مقالات نمایه شده در دانشگاه‌های سطح یک براساس پایگاه استنادی اسکوپوس ۳۶۸ هزار و ۳۱۰ بوده که معادل ۵۰،۲۴ درصد می‌شود، این میزان در دیگر موسسات آموزش عالی ذیل وزارت علوم ۲۶۲ هزار و ۸۷ مقاله یا به زبان آمار سهم ۳۵،۷۵ درصدی بوده است. با نگاهی به تعداد اعضای هیات علمی هم‌پایه عنوان کرد، جمعیت آنها در دانشگاه‌های سطح یک ۹ هزار و ۶۳ نفر معادل ۱۰،۴۳ درصد و در دیگر موسسات آموزش عالی زیر نظر وزارت علوم هزار و ۶۱۱ نفر معادل ۱۸،۵۴ درصد بوده است.

خبر

بیمارستان امیرالمومنین^(ع) میزبان جراحی‌های خیرخواهانه

۲۲ کودک بیمار از خانواده‌های کم‌بضاعت و کم‌برخوردار که از طریق فراخوان، فضای مجازی و مددکاری بیمارستان شناسایی شده بودند، همزمان با عید سعید غدیر خم در بیمارستان حضرت امیرالمومنین (ع) دانشگاه آزاد تحت عمل جراحی رایگان قرار گرفتند. اباسط میزبانی رئیس بیمارستان حضرت امیرالمومنین (ع)، علیرضا مرادی معاون اجرایی بیمارستان امیرالمومنین (ع)، حسن پور فوق تخصص گوش، حلق و بینی و صغری متخصص بیهوشی و کادر پرستاری این کار خیراندانه را انجام دادند. دومین دوره‌ای بود که این عمل خیرخواهانه در بیمارستان امیرالمومنین (ع) انجام شد و انتظار می‌رود این کار در مناسبت‌های بعدی هم انجام پذیرد.

آمادگی دانشگاه آزاد

برای همکاری دوجانبه با اداره کل دادگستری فارس
محمد رضا قانلی، رئیس دانشگاه آزاد استان فارس در دیدار با علی موسوی رئیس کل دادگستری استان فارس از آمادگی این دانشگاه برای همکاری‌های دوجانبه با اداره کل دادگستری استان فارس خبر داد و با اشاره به برگزاری نخستین دوره از مسابقات موت کورت با موضوع بررسی پرونده‌های واقعی مطروحه در دادگاه‌های شهر شیراز و با داوری استادان دانشگاه رشته حقوق دادگستری استان فارس توسط دانشجویان دانشگاه آزاد شیراز، برپایی چنین رویدادهای علمی آموزشی را در ایجاد تبحر و مهارت عملی برای دانشجویان رشته‌های حقوق بسیار حائز اهمیت دانست. وی استقبال مناسب دانشجویان گرایش‌های مختلف رشته حقوق دانشگاه آزاد از برنامه‌های آموزشی، از جمله دادگاه مجازی و دادگاه‌های علمی برخط توسط اداره کل دادگستری فارس را فرصت مغتنم دیگری برای آشنایی عملی دانشجویان با شیوه صحیح قضاوت و حتی وکالت برشمرد و ابراز امیدواری کرد این تعامل و ارتباط تداوم یابد. رئیس کل دادگستری استان فارس نیز بر تعامل سازنده و همکاری متقابل در امور مختلف آموزشی و اجرایی با دانشگاه در راستای حل مشکلات و معضلات مبتلابه واحدها و مراکز دانشگاه آزاد استان فارس تأکید کرد.

نخستین محصول سرای نوآوری دانشگاه آزاد به تاجیکستان صادر شد

علی الهیان، مدیر اقتصاد دانش بنیان دانشگاه آزاد واحد مشهد در گفت‌وگو با آنا از ارسال نخستین محصول صادراتی سرای نوآوری ساخت و تولید این واحد دانشگاهی به کشور تاجیکستان خبر داد و اظهار کرد: «با حمایت مسئولان، «خط پرکن تمام اتوماتیک مایعات» به عنوان نخستین محصول صادراتی سرای نوآوری ساخت و تولید واحد مشهد به کشور تاجیکستان ارسال شد. وی درباره این محصول صادراتی عنوان کرد: «این محصول با قابلیت پرکردن قوطی یک لیتری و با ظرفیت تولید ۶۰۰ قوطی در ساعت، توسط تیم هندسی تکنوتیو، مستقر در سرای نوآوری ساخت و تولید دانشگاه آزاد مشهد طراحی و ساخته شده است.» الهیان خاطر نشان کرد: «مجموعه قرارداد‌های ساخت دستگاه‌های تولیدی توسط شریک دانشگاه با همکاری دانشگاه با کشور تاجیکستان منعقد شده که ارزش آوری مناسبی را برای کشورمان به همراه خواهد داشت.»